

Spółdzielczość oszczędnościowo- pożyczkowa jest najstarszą gałęzią spółdzielczości w Polsce.

Prekursorami polskiej spółdzielczości oszczędnościowo- pożyczkowej byli:

- w zaborze pruskim (na terenie Wielkopolski) – Karol Marcinkowski, ksiądz Augustyn Szamarzewski i ksiądz Piotr Wawrzyniak,
- w zaborze austriackim - dr Franciszek Stefczyk,
- w zaborze rosyjskim – Edward Abramowski.

Za pierwszą polską spółdzielnię oszczędnościowo- kredytową uważa się założone przed 1861 r. Towarzystwo Pożyczkowe dla Przemysłowców m. Poznania.

Do najstarszych spółdzielni należą założone w rok później Towarzystwo Pożyczkowe w Brodnicy i Gołubiu, działające obecnie jako banki spółdzielcze.

Mimo wielu form organizacyjnych i różnych zasad działalności w poszczególnych zaborach, wszystkie spółdzielnie oszczędnościowo- pożyczkowe, łączył jeden cel - integrowanie wysiłków na zasadach samopomocy w walce z lichwą oraz utrzymanie polskiego stanu posiadania.

Spółdzielnie oszczędnościowo- pożyczkowe oprócz działalności ekonomicznej prowadziły również działalność oświatową i uświadamiającą, mającą na celu obronę polskości i przeciwdziałanie wynarodowieniu.

Wypracowane wówczas zasady funkcjonowania spółdzielczości oszczędnościowo- pożyczkowej są aktualne do dziś, dzięki czemu spółdzielczość ta mogła prowadzić działalność w różnych formacjach społeczno-ekonomicznych.

W zaborze austriackim tworzone były towarzystwa zaliczkowe oraz spółki oszczędności i pożyczek. Były one małymi, lokalnymi instytucjami tzw. dobrego kredytu i zrzeszały głównie rolników. Pierwsze towarzystwo zaliczkowe zostało założone w 1864 r. w Brzeżanach, a następne w 1869 r. w Krakowie. Wzmoczony ruch założycielski tych towarzystw datuje się od zorganizowania we Lwowie w 1874 r. Związku Stowarzyszeń Zarobkowych i Gospodarczych.

Małorolnym chłopom galicyjskim potrzebny był tani kredyt, a taki mogły zapewnić tylko spółdzielnie niewielkie, opierające się na społecznej pracy zarządu, a więc o niskich kosztach własnych oraz stosujące uproszczony tryb załatwiania formalności. Rolę takich kas spełniały spółki oszczędności i pożyczek typu Raiffeisena, których zakładanie rozpoczęto w 1890 roku. Patronował im zasłużony działacz spółdzielczy Franciszek Stefczyk. Pierwszą kasę tego typu założył F. Stefczyk w Czernichowie.

Zasady modelowe spółdzielni oszczędnościowo- pożyczkowych propagowane przez Franciszka Stefczyka zostały ustalone na podstawie teorii i doświadczeń F.W. Raiffeisena, ale ich przeniesienie na wieś galicyjską wymagało licznych zabiegów adaptacyjnych.

Źródło: GRUPA BPS